

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Катя Дионисиева,
преподавател в ЮЗУ "Н. Рилски"-ФОЗЗГС, Благоевград
на **дисертационен труд** за присъждане на образователна и научна
степен „доктор“ в научно направление
1.2 Педагогика (Специална педагогика)

на тема:

“ОВЛАДЯВАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИ ЧЕТИВНИ ТЕХНИКИ ПРИ СЛАБОВИЖДАЩИ УЧЕНИЦИ”

разработен от докторант **Мargarита Венелинова Томова**
с научен ръководител: **проф. дпн Владимир Радулов**

Представени материали:

- × *Дисертационен труд*, разработен в обем от 182 печатни страници, от които 177 страници текст, библиография и списък на публикациите. Дизайнът на разработката е със следната структура: увод; четири глави – I-II - литературен обзор, III - постановка на експерименталната работа, IV - анализ на получените резултати, дискусия, изводи, препоръки, научни приноси и заключение. Отделно е представена използваната литература. Цитираните литературни източници са общо 94, като от тях 8 са на кирилица, 73 на латиница и 2 - интернет източници.
- × *Автореферат* на дисертацията за образователна и научна степен “доктор” с обем от 63 стр.
- × *Списък с публикации* на докторанта по темата на дисертационния труд – 5 самостоятелни разработки, публикувани в български издания – сборници от национални конференции и списания “Обучение и рехабилитация на зрително затрудените” и “Специална педагогика”.

Актуалност на разработката:

Формирането на добри четивни умения у слабовиждащите деца е водеща цел на обучението им с определен положителен ефект едновременно за тяхното академично представяне и подготовка за пълноценна социална реализация. Познаването на специфичните особености и потребностите от адекватни четивни техники от страна на обучаващите, родителите и обгрижващия персонал е предпоставка за своевременно изграждане на добри четивни умения. В този аспект темата на разглеждания дисертационен труд е изключително актуална от позициите на теорията и практиката на специалната педагогика.

Съдържателна характеристика:

Уводът на дисертацията въвежда в темата на конкретното научно изследване и насочва вниманието към специфичните потребности на тази недостатъчно изучена популация деца и подрастващи със зрителни нарушения.

Глава първа се състои от четири раздела, в които са разгледани основните проблеми в обучението на слабовиждащите. Докторантката прави преглед на литературни източници по проблема и търси съпоставка двупосочно – със зрителна норма и слепота. Тук са представени основните причини за слабото зрение и влиянието им върху зрителната функция. Подробно е разгледано влиянието на различните зрителни нарушения на процесите на обучението. В допълнение докторантката изучава влиянието на обучаващата среда върху зрителното функциониране. Направено е обстойно проучване на публикации по проблема преди всичко на чужди изследователи, тъй като у нас той е разгледан приоритетно от В. Радулов.

Във *втора глава* на дисертационния труд е разгледан проблема на четенето при слабовиждащи. Систематизирано са представени резултати от различни съвременни публикации, като М. Томова акцентира върху спецификата на изследване на зрителната функция при четене при различни клинични състояния на зрително затруднените. Особено внимание е отделено на специфичните трудности при четене, подходите на различни изследователи за оценяване на четивните способности (стр. 54-56), техниката на четене в сравнение с нормата (стр. 57). Паралелно са разгледани препоръчителните подходи за подобряване на четенето при различни варианти на зрителна корекция и специфични техники за четен с доказан положителен ефект.

Трета глава на дисертационния труд е с класическа структура – последователно са представени целите, задачите, хипотезите и методите на изследването. Добре формулирани са целите и задачите на експерименталната работа. Добре формулирани са три работни хипотези, като за всяка е предложен алтернативен вариант. Кратко и ясно е представен контингентът на изследването, който включва общо 54 изследвани лица, от които 39 слабовиждащи ученици от специалните училища за деца с нарушено зрение и 15 ученика със слабо зрение, интегрирани в общообразователна учебна среда. Информацията е представена детайлно, таблично и графично добре онагледена (стр.79-93).

По-нататък са описани точно методиката и процедурата на изследването, които включват: (1) Комбиниран чек-лист за оценяване на четивните умения на А. Луек; (2) Скрининг тест за измерване на зрителния праг и зрителния резерв на децата на Л. Хюверинен. За целта на изследването е разработена програма, която включва и авторски задачи.

Четвърта глава включва последователно представяне на резултатите от научното изследване и анализи, с които да се проверят издигнатите хипотези. Статистическата обработка на данните е направена с програма IBM-SPSS statistics v 20 и Excel.

Анализът включва количествени и качествени параметри. Данните от използваните методики са анализирани поотделно и разпределени за начален, среден и горен курс на обучение. Резултатите са визуално богато онагледени чрез графики. В хода на анализа и преди всичко в следващата дискусия докторантката използва препратки към публикувани резултати от сходни

изследвания и търси прилики с резултатите от своето проучване (стр. 158; 165-170). Тук са подложени на дискусия и доказателствата в подкрепа на издигнатите хипотези.

Изводите, произтичащи от резултатите на експерименталната работа, са кратко и ясно формулирани, последвани от **препоръки**, значими за практиката .

Посочените от докторанта **приноси** от научното изследване са реални и резултат от продължителна и задълбочена изследователска работа.

Авторефератът отговаря на изискванията и напълно представя съдържанието на дисертационния труд .

Оценявам високо научната работа на докторантката и нейната публикационна активност. В дисертационния труд правят впечатление научният стил, умелото боравене с литературни източници, представянето и дискутирането на конкретни проблеми по темата на изследването. Особено внимание заслужава изключително богатото онагледяване - 15 таблици и 53 графики за целия текст. Намирам за значими резултатите от дисертационния труд и приносите на докторант М. Томова за изучаване спецификата на четенето при популацията слабовиждащи лица и прилагане на адекватни диагностични и обучителни техники за формиране на четивните им умения.

Препоръка:

- Таблицата с данни за изследваните деца (стр.79-82), чек-листа на А. Луек (стр.94-95), Програмата за развитие на четивни техники (стр.100-109) могат да се представят в приложение.

Въпрос по дисертационния труд:

- Приложим ли е в педагогическата практика у нас ICF – СУ моделът по отношение на социалното функциониране на слабовиждащите деца и подрастващи и конкретно във връзка с изучаването на четивните им умения?

Заклучение:

В заключение изразявам убеждението си, че дисертационният труд на докторант Маргарита Томова заслужава **положителна оценка**. Ето защо предлагам на членовете на уважаемото Научно жури **да гласуват присъждане** на научна степен **„доктор“** на Маргарита Томова в професионално направление 1.2 Педагогика (Специална педагогика).

09.04.2018 г.
гр. София

Изготвил становището:
(доц. д-р Катя Дионисиева)